

Spis treści

Przedmowa	XI
Autorzy rozdziałów	XII
1. Terapia	1
1.1. Farmakoterapia	1
1.1.1. Leki przeciwpsychotyczne – <i>Małgorzata Rzewuska</i>	1
Rys historyczny 1	
Klasyfikacje leków przeciwpsychotycznych 4	
Właściwości działania klinicznego leków przeciwpsychotycznych wpływające na wybór leków 22	
Wskazania 23	
Przeciwwskazania 25	
Objawy niepożądane 28	
Zatrucia 43	
Nagłe zgony 44	
Zasady stosowania leków przeciwpsychotycznych 44	
Monitorowanie leczenia 45	
Interakcje leków przeciwpsychotycznych 45	
1.1.2. Leki przeciwdepresyjne – <i>Stanisław Pużyński</i>	59
Zwięzły zarys rozwoju psychofarmakoterapii depresji 59	
Ogólna charakterystyka i mechanizmy działania 62	
Klasyfikacja leków przeciwdepresyjnych 65	
Przydatność leków przeciwdepresyjnych w terapii depresji 69	
Trójpierścieniowe leki przeciwdepresyjne (TLPD) – nieselektywne inhibitory wychwyty monoamin 71	
Selektywne inhibitory wychwyty serotoniny (SSRI) 82	
Inne leki przeciwdepresyjne 87	
Ogólne zasady stosowania leków przeciwdepresyjnych w terapii depresji 100	
1.1.3. Leki normotymiczne – <i>Janusz Rybakowski</i>	103
Definicja 103	
Sole litu 104	
Karbamazepina 109	
Walproinian 112	
Inne leki przeciwpadaczkowe 114	
Atypowe leki neuroleptyczne 115	
Niektóre zalecenia dotyczące leczenia za pomocą leków normotymicznych 116	
1.1.4. Leki prokognitywne – <i>Stanisław Pużyński</i>	118
Wstęp 118	
Klasyfikacja 119	
Leki nootropowe i poprawiające krążenie mózgowe 119	
Leki wzmagające neuroprzebieżność cholinergiczną 122	
Leki o działaniu dopaminergicznym, noradrenergicznym i serotonergicznym 126	
Leki gabaergiczne 126	
Inne środki wywierające wpływ na neuroprzebieżność 127	
Poszukiwania środków hamujących proces neurodegeneracyjny w chorobie Alzheimera 128	
1.1.5. Leki nasenne – <i>Marek Jarema</i>	129
Wstęp 129	
Leki stosowane w terapii zaburzeń snu 130	
1.1.6. Leki przeciwłękowe – <i>Marek Jarema</i>	137
Wstęp 137	
Charakterystyka i mechanizmy działania 138	
Wskazania i przeciwwskazania 139	
Ogólne zasady stosowania 140	
Bezpieczeństwo stosowania 140	
Opis leków przeciwłękowych 144	
1.1.7. Inne leki o działaniu psychotropowym lub stosowane w psychiatrii – <i>Janusz Rybakowski</i>	152
Leki stosowane w leczeniu uzależnień 152	
Środki działające przez układ neuroendokryny 155	
Leki o działaniu hamującym na oś podwzgórze-przysadka-	

nadnercza 157	▪ Środki działające na kanały jonowe lub neuroprzewodnictwo 159	
	▪ Leki dopaminergiczne 162	
	▪ Leki wpływające na funkcje seksualne 165	
	▪ Substancje naturalne o prawdopodobnym działaniu psychotropowym 165	
1.1.8.	Odrębności farmakoterapii związane z wiekiem	167
1.1.8.1.	Farmakoterapia u dzieci i młodzieży – <i>Andrzej Rajewski</i>	167
	Wstęp 167	
	▪ System neuroprzewodników w okresie rozwoju 167	
	▪ Farmakokinetyka u dzieci i młodzieży 169	
	▪ Czynniki warunkujące działanie leków psychotropowych w wieku rozwojowym 169	
	▪ Podsumowanie 172	
1.1.8.2.	Farmakoterapia u osób w wieku podeszłym – <i>Tadeusz Parnowski</i> . . .	175
	Wstęp 175	
	▪ Podstawowe zmiany fizjologiczne występujące w wieku podeszłym wpływające na farmakokinetykę i farmakodynamikę leków 175	
	▪ Leczenie depresji 179	
	▪ Leczenie psychozy i zaburzeń zachowania 181	
	▪ Leczenie zaburzeń świadomości 184	
1.2.	Elektrowstrząsy – <i>Antoni Kalinowski</i>	188
	Określenie 188	
	▪ Mechanizm działania 189	
	▪ Wskazania do stosowania EW 189	
	▪ Przeciwwskazania 190	
	▪ Zasady doboru chorych do leczenia EW 191	
	▪ Zasady prowadzenia leczenia 191	
	▪ Objawy niepożądane, powikłania 192	
	▪ Kojarzenie EW z lekami 193	
	▪ EW u kobiet w ciąży 195	
	▪ Ocena skuteczności EW, czynniki predykcyjne 195	
	▪ Zagadnienia etyczne i prawne 195	
1.3.	Leczenie światłem – <i>Łukasz Święcicki</i>	197
	Określenie 197	
	▪ Mechanizm działania 197	
	▪ Wskazania i przeciwwskazania 198	
	▪ Zasady doboru chorych i terapia 199	
	▪ Ocena skuteczności i ryzyka 200	
	▪ Inne ważne sprawy 201	
1.4.	Psychoterapia – <i>Jerzy Aleksandrowicz, Jan Czesław Czabała</i>	203
	Wstęp 203	
	▪ Główne szkoły psychoterapii 207	
	▪ Praktyka psychoterapii 219	
	▪ Psychoterapia indywidualna 230	
	▪ Psychoterapia grupowa 234	
	▪ Terapia rodziny 240	
	▪ Podsumowanie 242	
1.5.	Terapia społeczna – <i>Jacek Wciórka</i>	244
	Określenie 244	
	▪ Cele 246	
	▪ Metody terapii społecznej 249	
	▪ Znaczenie kliniczne terapii społecznej 261	
1.6.	Terapia rodzinna – <i>Bogdan de Barbaro, Irena Namysłowska</i>	264
	Rys historyczny 264	
	▪ Pionierzy terapii rodzin i pierwsze szkoły terapeutyczne 265	
	▪ Współczesne kierunki w terapii rodzin 271	
	▪ Podstawowe pojęcia terapii rodzin 273	
	▪ Specyfika terapii rodzin 277	
	▪ Zastosowanie terapii rodzin 280	
	▪ Inne formy oddziaływania wobec rodziny 282	
	▪ Badania nad terapią rodzin 283	
	▪ Etyczny wymiar terapii rodzin 284	
	▪ Rodzina a zmiany społeczno-kulturowe 284	
	▪ Podsumowanie 285	
1.7.	Terapia kreatywna – arteterapia – <i>Andrzej Janicki, Magdalena Tyszkiewicz</i>	287
	Pojęcie arteterapii 287	
	▪ Prymat technik plastycznych w arteterapii 291	
	▪ Biblioterapia 293	
	▪ Muzykoterapia 295	
	▪ Choreoterapia – leczenie tańcem 297	
	▪ Dramaterapia 298	

1.8. Rehabilitacja – <i>Joanna Meder</i>	301
Wstęp 301 ■ Charakterystyka współczesnej rehabilitacji 302 ■ Teoretyczne podstawy i zasady rehabilitacji 303 ■ Organizacja opieki i rehabilitacji chorych psychicznie 304 ■ Organizacja pracy dla osób chorych psychicznie 307 ■ Treningi umiejętności społecznych 308 ■ Psychoedukacja w rehabilitacji 311 ■ Turnusy rehabilitacyjne i obozy terapeutyczne 314 ■ Terapia zajęciowa 315	
1.9. Postępowanie w stanach nagłych – <i>Andrzej Kokoszka</i>	318
Wstęp 318 ■ Nawiązanie kontaktu z chorym 319 ■ Zasady stosowania przymusu bezpośredniego 321 ■ Badanie somatyczne 323 ■ Wstępna diagnoza psychoterapeutyczna 324 ■ Interwencje psychoterapeutyczne 326 ■ Psychofarmakoterapia 326 ■ Zagrożenie samobójstwem 328 ■ Zagrożenie agresją 331 ■ Zagrożenie przypadkowymi urazami wynikającymi z dezorganizacji zachowania 335 ■ Lęk 336 ■ Inne stany nagłe 338	
2. Zagadnienia etyczne	341
2.1. Zagadnienia etyczne w psychiatrii – <i>Jacek Bomba</i>	341
Wstęp 341 ■ Teoretyczne podstawy etyki psychiatrycznej 342 ■ Etyka postępowania lekarskiego a normy prawne i etyczne 343 ■ Zasady etyczne postępowania diagnostycznego 344 ■ Zasady etyczne postępowania terapeutycznego 346 ■ Zasady etyczne badań naukowych 354 ■ Problemy etyczne psychiatrii dzieci i młodzieży 357 ■ Zasady etyczne w orzecznictwie psychiatrycznym 359 ■ Rola samorządu lekarskiego i Polskiego Towarzystwa Psychiatrycznego w przestrzeganiu zasad etyki zawodowej 362	
2.2. Problemy etyczne i prawne związane z badaniami naukowymi w psychiatrii – <i>Stanisław Puzyński</i>	367
Placebo w badaniach klinicznych leków psychotropowych 367 ■ Aspekty bioetyczne badań genetycznych w psychiatrii 374 ■ Testy obciążeniowe 380	
3. Zagadnienia prawne	385
3.1. Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego i jej realizacja – <i>Stanisław Dąbrowski</i>	385
Wstęp 385 ■ Promocja zdrowia psychicznego i kształtowanie postaw społecznych 386 ■ Opieka zdrowotna i pomoc w środowisku rodzinnym i społecznym 386 ■ Ochrona praw osób z zaburzeniami psychicznymi ■ 388	
3.2. Zasady wykonywania zawodu – w świetle ustawy o zawodzie lekarza – <i>Agnieszka Szaniawska-Bartnicka</i>	400
Definicja zawodu, wymagane kwalifikacje i standardy wykonywania 400 ■ Zasada zgody pacjenta jako przesłanka dopuszczalności świadczeń medycznych 401 ■ Zakres obowiązku udzielania pomocy 405 ■ Tajemnica lekarska 406 ■ Prowadzenie dokumentacji medycznej 407 ■ Niektóre inne obowiązki wynikające z ustawy 407	
3.3. Odpowiedzialność zawodowa, karna i cywilna lekarza – <i>Bożena Pietrzykowska, Wojciech Gutkowski</i>	409
Odpowiedzialność zawodowa 409 ■ Odpowiedzialność karna 412 ■ Odpowiedzialność cywilna 414 ■ Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej lekarza i zakładu opieki zdrowotnej 418	

3.4. Orzecznictwo lekarskie o niezdolności do pracy – <i>Anna Wilmowska-Pietruszyńska, Anna Frindt-Zajączkowska</i>	420
Wstęp 420 ▪ Orzecznictwo o niezdolności do pracy 422 ▪ Orzecznictwo lekarskie o niezdolności do pracy w zaburzeniach psychicznych 424 ▪ Rehabilitacja lecznicza 426 ▪ Rehabilitacja zawodowa 427	
3.5. Psychiatria sądowa – <i>Józef K. Gierowski, Janusz Heitzman, Adam Szymusik</i>	429
Wstęp 429 ▪ Opiniowanie w sprawach karnych 431 ▪ Opiniowanie w sprawach cywilnych 459	
4. Zagadnienia organizacyjne	469
4.1. System psychiatrycznej opieki zdrowotnej	469
4.1.1. Podstawy prawne – <i>Bożena Pietrzykowska, Wojciech Gutkowski</i>	471
Powszechne ubezpieczenie zdrowotne 469 ▪ Zakłady opieki zdrowotnej 470 ▪ Samorządy zawodów medycznych – zadania i organizacja 471	
4.1.2. Organizacja i program rozwoju – <i>Bożena Pietrzykowska</i>	472
Wstęp 472 ▪ Lecznictwo ambulatoryjne 472 ▪ Lecznictwo szpitalne (pełnodobowe) 473 ▪ Formy pośrednie lecznictwa 473 ▪ Formy opieki poza systemem lecznictwa psychiatrycznego 474 ▪ Finansowanie psychiatrycznej opieki zdrowotnej 475 ▪ Program opieki zdrowotnej i innych form pomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi 476	
4.2. Problemy psychiatryczne w praktyce lekarza pierwszego kontaktu – <i>Jacek Wciórka</i>	481
Wstęp 481 ▪ Częstość problemów psychicznych w praktyce ogólnej 482 ▪ Umiejętności psychiatryczne lekarza rodzinnego 486 ▪ Psychiatra wobec lekarza pierwszego kontaktu 490	
4.3. Psychiatria konsultacyjna – <i>Maria Załuska</i>	492
Wstęp 492 ▪ Źródła i początki 492 ▪ Rozwój organizacyjny w różnych krajach 493 ▪ Konsultacja psychiatryczna 496 ▪ Przebieg konsultacji 497 ▪ Konsultacje w lecznictwie otwartym 499 ▪ Konsultacje w szpitalu wielospecjalistycznym 499	
4.4. Psychiatria środowiskowa – <i>Elżbieta Słupczyńska-Kossobudzka, Jacek Wciórka</i>	507
Geneza, cele i zasady 507 ▪ Formy opieki środowiskowej i ich efektywność 509 ▪ Opieka środowiskowa na świecie 516 ▪ Psychiatria środowiskowa w Polsce 520	
4.5. Promocja zdrowia psychicznego – <i>Jan Czesław Czabała</i>	526
Wstęp 526 ▪ Działania w celu rozwoju psychospołecznego dzieci i młodzieży 529 ▪ Warunki zaspokajania potrzeb i realizacji zadań życiowych w różnych fazach życia człowieka 534 ▪ Promocja zdrowia psychicznego w mediach 536 ▪ Wczesna pomoc psychologiczna jako element promocji zdrowia psychicznego 536 ▪ Podsumowanie 537	
5. Wybrane zagadnienia społeczne	541
5.1. Psychiatria a kultura – <i>Jacek Bomba</i>	541

Wstęp	541
▪ Korzenie kulturowe psychiatrii	542
▪ Koncepcja rozwoju człowieka i psychiatria	542
▪ Psychiatria i antropologia	543
▪ Psychiatria a feminizm	544
▪ Psychiatria i poprawność polityczna	545
▪ Wkład psychiatrii do kultury	545
▪ Psychiatria i twórczość	546
▪ Dwie tendencje	548
5.2. Psychiatria a religia – <i>Bogdan de Barbaro</i>	551
Religia a psychiatria z perspektywy historycznej	551
▪ Religia a zdrowie psychiczne – badania empiryczne	552
▪ Perspektywa psychoanalityczna: między redukcjonizmem a otwarciem na doświadczenie religijne	554
▪ Teolog wobec zagadnień psychiatrycznych	555
▪ Psychiatra wobec zagadnień duchowych	556
▪ Perspektywa kliniczna: elementy religijne w psychopatologii	557
▪ Opętanie: dwie perspektywy	558
▪ Od rywalizacji do współpracy między księdzem a psychiatrą: idee praktyczne i postulaty	559
▪ Podsumowanie	561
5.3. Psychiatria a sztuka.	564
5.3.1. Nie ma sztuki bez patosu – <i>Ewa Kuryluk</i>	564
Sztuka jest uniwersalna	564
▪ Wolność i sztuka	565
▪ Oryginalność	565
▪ <i>Pathos</i>	566
▪	
5.3.2. Twórczość chorych psychicznie – <i>Maria Pałuba</i>	567
5.4. Psychiatria a ideologia – <i>Tadeusz Nasierowski</i>	570
Wstęp	570
▪ Walka o prestiż	570
▪ Eugenika	572
▪ Faszizm – śmierć jest mistrzem z Niemiec	573
▪ Antysemityzm	576
▪ Komunizm w zwierciadle faszyzmu	576
▪ Obrona praw człowieka	578
▪ Dokąd zmierzamy	579
5.5. Psychiatria a ekologia – <i>Józef Kocur</i>	582
Myślenie ekologiczne	582
▪ Patogenne czynniki ekologiczne	585
▪ Zaburzenia psychiczne uwarunkowane ekologicznie	588
▪ Ekopsychiatria	590
5.6. Psychiatria a służba wojskowa – <i>Antoni Florkowski</i>	593
Wstęp	593
▪ Służba wojskowa a zdrowie psychiczne	593
▪ Patologia społeczna w wojsku	597
▪ Profilaktyka i promocja zdrowia psychicznego w wojsku	602
6. Leczenie neurochirurgiczne („psychochirurgia”) – <i>Stanisław Pużyński, Jacek Wciórka</i>	605
Posłowie	609
Skorowidz	617
DODATEK	
Psychiatria, tom 1. Podstawy psychiatrii	
Spis treści	
Psychiatria, tom 2. Psychiatria kliniczna	
Spis treści	
Skorowidz rzeczowy, tomy 1–3	
Skorowidz nazwisk, tomy 1–3	